

ΠΛΑΤΩΝ

ΜΕΝΕΞΕΝΟΣ

Πλάτων Μενέξενος

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=25294083

Μενέξενος:

Содержание

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΠΛΑΤΩΝΟΣ	10
Κонец ознакомительного фрагмента.	16

Plato

Μενέξενος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εἰς τὴν σειράν των Πλατωνικῶν διαλόγων ὁ Μενέξενος ἔχει θέσιν μοναδικήν. Καὶ ἀν, ἀκολουθοῦντες τὴν σχολαστικὴν κατάταξιν, ἠθέλαμεν νὰ τον χαρακτηρίσωμεν, δὲν θὰ ἠδυνάμεθα οὔτε **σωκρατικόν**, οὔτε **μεταφυσικόν**, οὔτε **αισθητικόν**, οὔτε **πολιτικόν** νὰ τον ονομάσωμεν. Πολύ ὀλιγώτερον δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ τον εἰπώμεν **ἠθικόν**, ὅπως τον σημειώνει ἡ ἀρχαία γραμματικὴ παράδοσις. Διότι ἀπλῶς καὶ μόνον εἶναι ὁ Μενέξενος θαυμάσιον σατυρικόν κομψοτέχνημα τοῦ Πλάτωνος – μία εἰρωνικὴ σάτυρα καὶ σατυρικὴ εἰρωνεία κατὰ των ρητόρων ἐκείνης τῆς ἐποχῆς καὶ γενικώτερα κατὰ τῆς ρητορείας μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ἐκολυμβοῦσαν τότε οἱ Ἀθηναῖοι ὅλοι, μορφωμένοι καὶ ἀμόρφωτοι, πολιτικοὶ καὶ λαός. Ἡ γραφομένη αἰττικὴ διάλεκτος, μάλλον κατασκευάσμα των τότε ἀνεπτυγμένων παρὰ ἀυθόρμητη γλῶσσα τοῦ λαοῦ, σοφὰ ζωντανευμένη ὅμως με τοὺς ιδιωτισμοὺς καὶ τὰς ποικιλίας τῆς ἐκφράσεως τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ, ἐγίνε θαυμαστόν καὶ ἴσως μοναδικόν ὄργανον φιλοσοφικῆς καὶ περιεκτικῆς καὶ λογικευτικῆς ἐκφράσεως. Ὁ τρόπος

του συνδυασμού των λέξεων και της συναρτήσεως των φράσεων, ιδίως των μετοχικών και απαρεμφατικών, καθώς και η επιτηδεία χρήσις επιρρηματικών μορίων και αφηρημένων επιθετικών προσδιορισμών, έδιδαν όλ' αυτά μαζί κάποιαν ενάργειαν εις τον ορισμόν κάθε σκέψεως και κάθε πράγματος και συνάμα κάποιαν γενικότητα χαρακτηρισμών. Όστε από ένα βαθύγνωμον Θουκυδίδην ή από ένα σοφώτατον Πλάτωνα ή από ένα καλλιτέχνην Ξενοφώντα να διατάσσεται η Αττική έκφρασις με αρτιότητα καταπληκτικήν, άφθαστον, τελείως δε αρμονίζουσαν την έννοιαν με τον ήχον.

Ακριβώς όμως η τελειότης της Αττικής γλώσσης και η θαυμαστή φανέρωσις της τελειότητός της εις τα έργα των μεγάλων συγγραφέων και εις τους λόγους των υπερόχων πολιτικών και σοφιστών παρέσυραν τους πολλούς και τους συνήθεις εις γλωσσικήν παρεκτροπήν, ήτοι εις παιγνιώδη χρήσιν της γλώσσης δι' αντιθέσεων και διαστολών ασυνηθίστων, διά συνδυασμών και συναρτήσεων απροσδοκήτων, διά φορτικής παρεμβολής μορίων και δι' άλλων ποικίλων τρόπων φρασεολογικών. Εις τόσον δε πολύ έφθασεν η παρεκτροπή, ώστε, ως δύναται κανείς εύκολα να συμπεράνη από τας λεπτομερείας της ιστορίας των Αθηναίων εκατόντησε να πείθουν οι ρήτορες και να παρασύρουν όχι με νοήματα εμβριθή αλλά με φρασεολογίας στομφώδεις. Κ' εκατόντησεν ακόμα να εκλαμβάνεται υπό του λαού η γραμματισμένη φλυαρία

αντί σοφίας και η σπουδή της ρητορικής ως ανωτέρα μάρφωσις. Το δε χειρότερον έγινε η γλωσσομανία αίτιον, από τα κυριώτερα μάλιστα, της ελαφρογνωμίας και της απραγμοσύνης των ανθρώπων, σύγκαιρα δε της επιπολαιότητος και της ανοησίας εις την διαχείρισιν των πολιτικών πραγμάτων.

Εκείνον τον καιρόν υπήρξαν ρήτορες (αυτού του είδους), επαγγελματίαι συζητηταί των κυβερνητικών ζητημάτων και άλλοι ρήτορες φλύαροι των δικαστηρίων και άλλοι ακόμη διδάσκαλοι ρήτορες διά να πληθύνεται έτσι η ρητορευτική γενεά, παράλληλα με την άλλην εκείνην γενεάν των επαγγελματιών σοφιστών, η οποία βαθμηδόν διέστρεψε την φυσικήν αίσθησιν και την λογικήν.

Εις την ακμήν της εποχής αυτής των λόγων είχε επιστρέψει το 389 ο Πλάτων εις τας Αθήνας, ξενιτεμμένος πριν δέκα χρόνους, αφ' όταν δηλαδή έφυγεν από τας Αθήνας αγανακτημένος και θλιμμένος διά τον τραγικόν θάνατον του Σωκράτη. Και βλέποντας τώρα ταθηναϊκά πράγματα με την ώριμον, ποικίλην δε σοφίαν του και με την γενικήν, πολύτροπον δε πείραν του αισθάνθη αγανάκτησιν και παρωξύνθη εις επίκρισιν. Έπειτα – και τούτο είναι πάντοτε ιδιάζουσα ροπή των υπερόχων – η αγανάκτησις εξετυλίχθη εις ειρωνείαν καλλιτεχνικήν και λεπτοτάτην. Αργότερα η μεγάλη και υψηλή δημιουργικότης του εφανερώθηκεν ακέραια εις την φιλοσοφίαν και εις την καθολικήν σκέψιν με τον αυτόν διαλογικόν τύπον, αλλά

ποιητικώτερα και με ολιγώτερον συζητητικόν τρόπον.

Εἰς τὴν πρώτην περίοδον τῆς συγγραφικῆς φανερώσεως τοῦ Πλάτωνος, πρὶν ἴσως γραφούν οἱ διάλογοι ποὺ ἀπέβλεπαν εἰς διαιώνισιν τῆς μνήμης τοῦ Σωκράτη καὶ τῆς Σωκρατικῆς διδασκαλίας, εἰς τὴν ἐγγραφὴν πιθανῶς ὁ Μενέξενος – διάλογος ποὺ δὲν ἔχει τίποτε το φιλοσοφικόν, εἶναι δὲ μόνον λεπτὴ σάτυρα τῆς πολιτικῆς ρητορείας καὶ τῶν τότε ρητόρων, ἰδίως τοῦ Λυσία καὶ τοῦ Ἰσοκράτη. Ἐχοντας εἰς τὸν νουν τοὺς πολιτικοὺς λόγους αὐτῶν καὶ ἄλλων ρητόρων τῆς εποχῆς καὶ ἀνακατεύοντας σκέψεις τῶν συνηθισμένας καὶ φράσεις τῶν στερεοτύπων καὶ μιμήσεις τῶν ἀπὸ τὴν ρητορικὴν τοῦ Περικλέους, χρησιμεύωντος δὲ υπερβολικὰ ὡς ἀκριβῶς ἐκεῖνοι τὰ πολλὰ τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου μόρια (δη, τοι, μέντοι, γάρ, οὐν κ. τ. λ.) ὅχι ὅπου ἐχρειάζετο εἰς τὸ νόημα, ἀλλ' ὅπου ἐσυμπλήρωναν τὸν ἥχον καὶ τέλος σοφιστικά, ὅπως ἐκεῖνοι λογιζόμενος διὰ νὰ συμβιβάσῃ τὰ συμβίβαστα καὶ νὰ δικαιολογήσῃ τὰ δικαιολόγητα, ἔγραψεν ἓνα λόγον ἐπιτάφιον, ἐγκωμιαστικόν διὰ πεσόντας εἰς τὸν πόλεμον Ἀθηναίους. Καὶ ὡς αφετηρίαν λαμβάνων τὸν περίφημον ἐπιτάφιον τοῦ Περικλή, ποὺ μας τὸν διέσωσεν ὁ Θουκυδίδης εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ καὶ ποὺ εἶχε χρησιμεύσει, φαίνεται, ὡς πρότυπον ἀδεξίων ἔπειτα μιμήσεων, κατεσκεύασε τὸν παραδοξότερον ἴσως ρητορικόν λόγον ἐξ ὧν ποτὲ εἰς τὴν ἐγγραφὴν, ἐκπληκτικόν μίγμα κρίσεως καὶ ἀκρισίας, ἀληθείας καὶ ψεύδους, ευθύτητος καὶ σοφιστείας –

«Pastiche curieux de l' éloquence des rheteurs du temps», ως ωραία τον χαρακτηρίζει σοφός φιλόλογος.

Φαίνεται δε ότι έγινεν αισθητή εις όλους η ειρωνεία και ότι άρεσεν η καλλιτεχνική διατύπωσις αυτής, διότι έγινε γνωστότατος από τότε ο Μενέξενος.

Η ονομασία του διαλόγου – όπως συνήθως έγινε διά τους περισσότερους Πλατωνικούς διαλόγους – εδόθη από τον συνομιλητήν του Σωκράτους Μενεξένου, που υπήρξεν ένας των νεωτέρων μαθητών του Σωκράτη, νέος από ευγενικήν οικογένειαν και ωραίος, εξαδελφος του Κτησίππου του Παιονέως. Ο λαμπρός και ωραίος επίσης Κτήσιππος φαίνεται να επρωτοδίδαξε τον Μενέξενον την σοφιστικήν τέχνην, εις την οποίαν και διεκρίθη.

Παλαιότερα μερικοί φιλόλογοι αμφισβήτησαν την γνησιότητα του διαλόγου, κάπως αυθαίρετα, διότι και η επιδεξιότης της εκφράσεως και η λεπτότης της σκέψεως και ο ειρωνικός τρόπος και η χάρις του ύφους εις τον Μενέξενον είναι όλα πλατωνικά και αμίμητα. Σήμερον όμως διά τούτους και δι' άλλους ειδικούς λόγους η κριτική αναγνωρίζει τον Μενέξενον ως αυθεντικόν του Πλάτωνος έργον.

Εις την μετάφρασιν επροσπάθησα ν' ακολουθήσω τας παραλαγάς και μεταπτώσεις και διαφοράς ύφους, που υπάρχουν εις το πρωτότυπον, επίτηδες διά να φανή η ειρωνική μίμησις του ενός ή του άλλου ρήτορος, ο στόμφος ή ο όγκος ή το ακαλαίσθητον, περίτεχνον ή σκολιόν

της φράσεως. Δεν παρέλειψα δε και το φόρτωμα της φράσεως με μόρια, επιρρήματα δηλαδή και συνδέσμους, διά να αποδοθή όσο το δυνατόν ο σκοπός τού διαλόγου η πλατωνική δηλαδή ειρωνεία της ρητορείας.

Αι λέξεις όσαι είναι εις αγκύλας είναι πρόσθετοι, βαλμένοι διά να σαφηνίζεται το νόημα και να διευκολύνεται η αντίληψις εις πρόχειρον ανάγνωσιν.

I. ZEPBOS

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΜΕΝΕΞΕΝΟΣ

(ή επιτάφιος· ηθικός)

Σωκράτης

Από την αγοράν έρχεσαι, Μενέξενε, ή από πού αλλού;

Μενέξενος

Από την αγοράν, Σωκράτη, και μάλιστα από το
βουλευτήριον.

Σωκράτης

Και τι σχέσιν εσύ έχεις με το βουλευτήριον; ή μήπως κρίνεις ότι ετελειοποιήθης πλέον εις την μόρφωσιν και εις την φιλοσοφίαν και ωσάν ικανός πλέον σκέπτεσαι να ασχοληθής με μεγαλύτερα και να γίνης άρχων, ω θαυμαστέ μου, ημών των γεροντοτέρων, εις τοιαύτην ηλικίαν ευρισκόμενος συ, διά να μη παύση δίνοντάς μας η οικογένειά σου πάντοτε κανένα κυβερνήτην;

Μενέξενος

Αν συ μου το επιτρέπης, Σωκράτη, και αν είναι της γνώμης σου να γίνω άρχων, θα επιδιώξω πρόθυμα τούτο·

εἰδ' ἀλλέως ὄχι. Καὶ ὅσο γὰρ τῶρα ἐπήγα εἰς τὸ βουλευτήριον
μαθόντας πῶς ἡ βουλή πρόκειται νὰ ἐκλέξῃ ποίος θὰ κάμῃ
λόγον εἰς τοὺς ἀποθανόντας· διότι τὸ γνωρίζεις βέβαια ὅτι
πρόκειται νὰ τοὺς κάμουν ἐπίσημον ἐνταφιασμόν.

Σωκράτης

Βεβαιότατα [τὸ ξέρω]· ἀλλὰ ποῖον ἐξέλεξαν;

Μενέξενος

Κανένα· ἀλλ' ἔκαμαν ἀναβολὴν δι' αὐρίον· θαρρῶ ὅμως
πῶς τὸν Ἀρχίνον ἢ τὸν Δίωνα θὰ ἐκλέξουν.

Σωκράτης

Ὡστε πού καταντά, Μενέξενε, νὰ εἶναι διὰ πολλοὺς
λόγους ωραῖον πράγμα τὸ νὰ πεθαίνῃ κανεὶς στὸν πόλεμο.
Διότι καὶ κηδεῖαν ωραῖαν μεγαλοπρεπὴ ἔτσι πετυχαίνει,
ἀκόμη κι' ὅταν πεθάνῃ ὄντας πτωχός, καὶ στὸν ἴδιον καιρὸ
ἀκόμη, κι' ἂν ἦτο τιποτένιος, λαβαίνει ἔπαινο ἀπὸ ἄνδρας
πού εἶναι σοφοὶ καὶ πού δεν ἐπαινοῦν ἔτσι πρόχειρα, ἀλλὰ
με λόγους συνταγμένους με χρονοτριβὴν καὶ πού τόσο
ὡμορφα διατυπώνουν τοὺς ἐπαίνους αὐτοί, ὥστε καὶ τὰ
υπάρχοντα καὶ τὰ μὴ υπάρχοντα (καλὰ) λέγοντες γιὰ τὸν
καθένα καὶ κάπως με ωραιότατες λέξεις στολίζοντάς τα
μας γοητεύουν τὰς ψυχάς, καὶ γιὰ τὴν πόλιν κάνοντας
ἐγκώμια με ὅλους τοὺς τρόπους κ' ἐκείνους πού ἔχουν
πέσει στὸν πόλεμο ἐπαινοῦντες καὶ τοὺς προγόνους μας
ὅλους ὅσοι προϋπήρξαν κ' ἀκόμα ἐμᾶς τοὺς ἰδίους τοὺς
ζωντανούς. Ὡστε ἐγὼ τουλάχιστον, ὦ Μενέξενε, λαβαίνω
μεγάλῃν ἰδέαν γιὰ τὸν εαυτὸ μου σαν ἐπαινούμαι ἀπ'

αυτούς και κάθε φορά [που μιλούν] στέκομ' έτσι ακούοντάς τους κ' ευχαριστούμενος, θαρρώντας πως μονομιάς έχω γίνει μεγαλύτερος και γενναιότερος και ωμορφότερος. Και σαν που της περισσότερες φορές πάντα βρίσκονται να μ' ακολουθούν μερικοί ξένοι κι' ακούουν μαζί μου, σ' αυτούς δα πιο αξιόπρεπος έτσι πρόχειρα φανερώνομαι· γιατί κι' όλα παθαίνουν μου φαίνεται κ' εκείνοι τα ίδια και σχετικώς μ' εμέ και σχετικώς με όλη την άλλη πόλιν, νομίζοντάς την πλέον αξιοθαύμαστη παρ' ό,τι πριν την ενόμιζαν, αποκτώντας την τέτοια γνώμη από εκείνον που ομιλεί. Και σε μένα η αξιοπρέπεια αυτή βαστά κάτι παραπάνω από τρεις μέρες. Έτσι ζωντανά και τα λόγια και η απαγγελία απ' αυτόν που τα λέγει μπαίνει μέσα στ' αυτιά μου, ώστε μόλις στην τετάρτην ή την πέμπτη ημέρα ξαναθυμάμαι τον εαυτόν μου και ανανοιόνω σε ποιον τόπο της γης βρίσκομαι, γιατί ως την ώρα εκείνη μόνο που εις τα νησιά των μακάρων δεν λέω να βρίσκωμαι· τόσον άξιοι μάς είναι οι ρήτορές μας.

Μενέξενος

Πάντα εσύ, Σωκράτη, περιγελάς τους ρήτορας. Όσο για τώρα όμως εγώ θαρρώ πως εκείνος που θα εκλεχθή δεν θα καλοπεράση και πολύ· γιατί όλως διόλου πρόχειρα θα έχη γίνει η εκλογή, ώστε ίσως βρεθή στην ανάγκη όποιος θα κάμη το λόγο να μιλήση αυτοσχεδιάζοντας σχεδόν [την ώρα που μιλεί].

Σωκράτης

Από πού [το συμπέρασμα], λαμπρέ μου άνθρωπε; Είναι

τους για καθέν απ' αυτά τα πράγματα λόγοι έτοιμοι
πρωύτερα· και συνάμα ουδ' είναι δύσκολο να μιλά κανείς
πρόχειρα για τα τέτοια τουλάχιστον πράγματα, Γιατί,
αν ήταν ανάγκη να επαινεθούν οι Αθηναίοι μπροστά
σε Πελοποννησίους ή μπροστά στους Αθηναίους (να
επαινεθούν) οι Πελοποννήσιοι, θα εχρηιαζότουν να είναι
καλός ρήτορας ένας για να τους πείση και να κάμη καλήν
εντύπωσιν. Αλλ' όταν κανείς αγωνίζεται (ομιλή) ανάμεσα σ'
εκείνους που ακριβώς αυτούς τους ίδιους επαινεί, τότε δεν
είναι, θαρρώ, μεγάλο κατόρθωμα το να μιλήση καλά.

Μενέξενος

Δεν το θαρρείς [μεγάλο], Σωκράτη;

Σωκράτης

Όχι δα, μα τον Δία.

Μενέξενος

Θαρρείς λοιπόν πως θα ήσουν και συ άξιος να κάμης τον
λόγο, αν ήτον ανάγκη, και σε είχε τυχόν εκλέξει η βουλή.

Σωκράτης

Και ως προς εμέ λοιπόν, Μενέξενε, δεν θα ήτον
αξιοθαύμαστον αν θα ήμουν ικανός να μιλήσω, που έτυχε
να είναι διδάσκαλός μου εις την ρητορικήν όχι καμμία
ανίκανη, αλλά η γυναίκα εκείνη που και άλλους έχει
φτιάσει πολλούς και καλούς ρήτορας, ένα δε μάλιστα
υπέροχον μεταξύ των Ελλήνων, τον Περικλέα, τον υιόν του
Ξανθίππου.

Ποιά είν' αυτή; Μήπως, βέβαια, για την Ασπασία θέλεις

να πης;

Σωκράτης

Γι' αυτήν βέβαια θέλω να πω και μαζί μ' αυτήν για τον Κόνον, τον υιόν του Μητροβίου, διότι οι δύο τους είναι διδάσκαλοί μου, αυτός μεν της μουσικής, εκείνη δε της ρητορικής· λοιπόν ο έτσι μορφωμένος δεν είναι άξιον απορίας αν έχει ικανότητα εις την ρητορείαν. Αλλά και όποιος τυχόν εσπούδασε χειρότερά μου, την μουσικήν έχοντας διδαχθή από τον Λάμπρον, την δε ρητορικήν από τον Αντιφώντα τον Ραμνούσιον, κι' αυτός ακόμη θα ήτον ικανός τους Αθηναίους επαινώντας μπρος στους Αθηναίους να κάμη καλήν εντύπωσιν.

Μενέξενος

Και τι λοιπόν θα μπορούσες να πης, αν τυχόν ήτον ανάγκη να κάμης εσύ τον λόγον;

Σωκράτης

Εγώ μεν ο ίδιος από δικά μου ίσως τίποτε, την Ασπασίαν όμως και χθες ακόμη την ήκουσα που έκαμνε το τέλος ενός επιταφίου λόγου γι' αυτά ακριβώς τα [σημερινά] πράγματα. Διότι έμαθε αυτά που λες και συ, ότι επρόκειτο οι Αθηναίοι να εκλέξουν ένα για ν' απαγγείλῃ επιτάφιον· έπειτα άλλα μεν μέρη (του λόγου) απροπαρασκεύαστα μου απήγγειλε, τι δηλαδή θα εχρειάζετο να ειπωθούν, άλλα δε έχοντάς τα ετοιμάσει από πρώτα, όταν, όπως θαρρώ, εσύνθετε τον επιτάφιον λόγον, τον οποίον είπεν ο Περικλής, συγκολλώντας [αυτή τώρα] απομεινάρια από τον λόγον

εκείνον.

Μενέξενος

Και θα μπορούσες να διατηρήσης εις την μνήμην σου
αυτά που έλεγεν η Ασπασία;

Σωκράτης

Θα μου ήταν άδικο να μη τα ενθυμούμαι· διότι τα
εμάνθανα δα απ' αυτήν και λίγο έλειψε να τιμωρηθώ με
ξύλο, διότι ελησμονούσα.

Μενέξενος

Γιατί λοιπόν δεν μου τα απήγγειλες;

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.